

PNL

**Programul PNL
pentru județul Hunedoara**

Context teritorial

Județul Hunedoara face parte din Regiunea de Dezvoltare Vest alături de județele Arad, Caraș-Severin și Timiș. Situat în partea de vest a țării, respectiv în estul regiunii, așezat pe cursul mijlociu al râului Mureș, traversat în același timp de râurile Strei, Râul Mare, Crișul Alb și Jiu, acesta se află în vecinătatea Munților Apuseni (N), Orăștiei și Șureanu (S-E), Retezat-Godeanu, Vâlcan și Parâng (S) și Poiana Ruscă (S-V). Tot pe teritoriul acestuia se află depresiunile Hațegului și Zarandului.

Rețeaua de localități a județului Hunedoara cuprinde 7 municipii, 7 orașe și 55 de comune. Reședința județului este Deva, municipiu bine conectat cu partea de vest și frontiera României, respectiv cu Arad prin 185 km de drum european, cu Timișoara prin 152 km de drum European și cu Oradea prin 216 km de drum European și național. O altă conexiune importantă este cea cu partea de sud a țării și cu municipiul București (395 km de drum european).

Din punct de vedere al accesibilității, județul Hunedoara se racordează direct la rețeaua de coridoare de transport pan europene (TEN-T). Datorită poziției geografice favorabile, rețeaua de transport de pe teritoriul județului este considerată principală, iar intervențiile și proiectele în acest sens sunt incluse ca prioritate de către Planul de Amenajare a Teritoriului Național și de către Strategia de Dezvoltare Teritorială a României.

În ceea ce privește populația, Regiunea Vest a înregistrat la Recensământul Populației și Locuințelor (RPL) din 2011 cea mai mică populație dintre regiunile țării, fiind singura cu mai puțin de două milioane de locuitori. În acest context, populația județului Hunedoara (477.675 în 2014) este pe locul 21 la nivel național și a doua la nivel regional.

La nivel național, județul Hunedoara se evidențiază prin amplasarea geografică favorabilă și prin profilul economic specific, prin potențialul turistic și patrimoniul cultural și natural. Pe teritoriul județului se află două parcuri naturale de importanță națională, 41 de rezervații și monumente ale naturii, 21 de situri de importanță comunitară ca parte a rețelei ecologice europene NATURA 2000 în România. Patrimoniul natural și patrimoniul cultural al județului reprezintă resurse importante, cu potențial ridicat pentru valorificare turistică și pentru a sprijini relansarea economică a județului.

De asemenea, depresiunea intramontană Valea Jiului reprezintă un reper național în ceea ce privește bogățiile subsolului, cele 6 orașe situate aici având o lungă tradiție în minerit datorită exploatarea hulei. În ultimii ani arealul văii a devenit o zonă de tensiuni economice și sociale, minele începând să se închidă treptat, acest fenomen având loc pe fondul lipsei unei strategii de regenerare economico - socială.

Profil socio-demografic

Efectivul și structura populației

În ceea ce privește numărul populației, județul Hunedoara se clasa în anul 2014 (477.675 locuitori la 1 ianuarie 2014) pe locul al doilea la nivelul Regiunii Vest, urmând imediat după județul Timiș și fiind urmat îndeaproape de județul Arad. Totodată, Hunedoara este cel mai puternic urbanizat județ din regiune, cu o pondere a populației urbane de 77.9% la 1 ianuarie 2014.

La nivel regional județul Timiș, cu Timișoara pol de creștere, constituie centrul de atracție de maximă forță, exercitându-și influența asupra județelor Hunedoara, Arad și Caras Severin. În acest context, județul Hunedoara este străbătut de și generează la rândul său fluxuri importante de migrație a populației pe direcția est - vest, respectiv primește populație din județele Alba și Gorj și pierde populație în favoarea județelor Timiș și Arad¹.

Mărimea demografică a localităților

Principalele așezări ale județului sunt municipiile Deva, Hunedoara, Petroșani, Orăștie, Brad, Lupeni, Vulcan și orașele Aninoasa, Călan, Geoagiu, Hațeg, Petrița, Simeria și Uricani. Pe lângă cele 7 municipii și 7 orașe, județul mai cuprinde 55 comune și 457 sate.

Gradul de urbanizare al județului depășește 75%, cu o populație de 418.565 locuitori conform Recensământul Populației și Locuințelor, 2011, respectiv o populație de 477.675 locuitori calculată de către Direcția Județeană de Statistică Hunedoara în 2014 (1 ianuarie).

Numărul de locuitori raportat la tipul unităților administrativ teritoriale ale Județului Hunedoara

Municipii, orașe și comune după numărul locuitorilor	Nr. municipiilor, orașelor și comunelor		Numărul de locuitori	
	Date absolute	% față de total	Date absolute	% față de total
Municipii și orașe				
Total	14	100	357.251	100
Sub 10.000	2	14.3	10.604	2.9
10.000 – 19.999	5	35.7	56.183	15.8
20.000 și peste	7	50.00	296.614	83.0
Comune				
Total	55	100	105.374	100
Sub 2.000	31	56.4	36.779	34.9
2.000 – 3.999	23	41.8	64.245	61.1
4.000 – 5.999	1	1.8	4.350	4.0

Sursa: Institutul Național de Statistică

¹ Dumitru Sandu (Coord.), Consiliul Consultativ pentru Regionalizare (CONREG), Disparități și fluxuri în fundamentarea social - economică a

În cadrul județului, dintre cele 7 municipii, Municipiul Deva se află pe primul loc din punct de vedere al numărului populației (61.123 locuitori la RPL 2011), urmat de Municipiul Hunedoara cu 60.525 locuitori (RPL 2011), această ierarhie menținându-se încă din 1992. Pe ultimele 3 locuri se află orașele Geoagiu, Uricani și Aninoasa cu mai puțin de 10.000 de locuitori.

Mărirea demografică redusă se remarcă și în cazul unităților administrativ - teritoriale din mediul rural, peste 50% dintre comune înregistrând mai puțin de 2.000 de locuitori, respectiv mai puțin de 1.000. O singură comună depășește 4.000 de locuitori (Comuna Pui).

În cazul localităților din mediul urban, mărirea demografică redusă ridică problema capacității acestora de a tracta economia județeană și de a crea o rețea policentrică suficient de puternică pentru a sprijini dezvoltarea teritoriului. În cazul orașelor foarte mici (sub 10.000 de locuitori) și a comunelor cu mai puțin de 2.000 de locuitori, mărirea demografică redusă se reflectă în bugete locale restrânse și o capacitate administrativă redusă a autorităților publice locale, respectiv în susținabilitate financiară fragilă și resurse insuficiente pentru a investi în proiecte de dezvoltare.

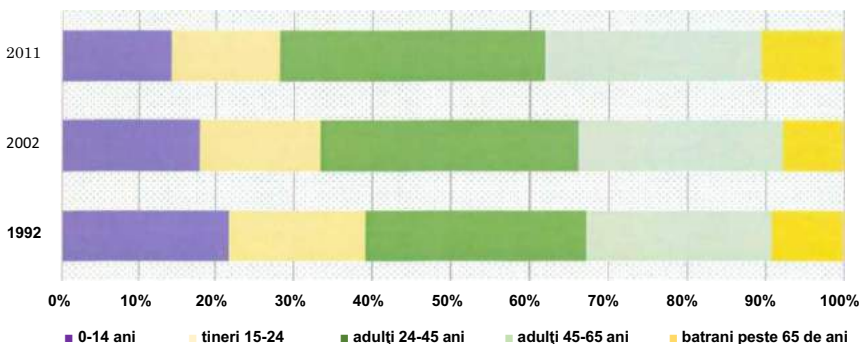
Structura populației după vârste și sexe

Atât piramida vârstelor, cât și evoluția populației pe grupe de vârstă la recensăminte, indică un proces de îmbătrânire demografică, respectiv:

Dacă ne referim la evoluția populației județului Hunedoara pe grupe mari de vârstă se constată următoarele:

- grupa de vârstă 0-14 ani are valori sub media națională și regională indiferent de anul de referință: aceasta a înregistrat o scădere constantă, de la 17,1% din totalul populației județului în 2002 la 13,1% în anul 2011; numărul tinerilor înregistrează de asemenea o tendință descrescătoare;
- grupele de vârstă aferente populației adulte au cunoscut o tendință de creștere, aspect important în special în cazul populației adulte tânără - 25-45 de ani, care va participa pe termen lung pe piața forței de muncă;
- numărul persoanelor vârstnice (peste 65 de ani) are, de asemenea, valori superioare mediei naționale și regionale și a înregistrat o tendință crescătoare între ultimele două recensăminte;

Populația pe grupe de vârstă, la recensăminte

Conform datelor raportate de Direcția Județeană de Statistică Hunedoara în 2014 (1 ianuarie), structura populației pe grupe de vârstă prezintă o situație asemănătoare celor din 2011, respectiv o scădere a procentului copiilor și tinerilor și o creștere de 2% a persoanelor vârstnice. De asemenea, se constată menținerea relativ constantă a numărului de persoane între 25-45 de ani.

Structura populației pe sexe este relativ echilibrată, cu 214.584 femei (51,3%) și 203.981 bărbați (48,7%) la RPL 2011. Raportul este echilibrat pentru majoritatea grupelor de vârstă, cu o pondere mai mare a femeilor în cazul populației vârstnice (peste 65 ani).

Principalii indicatori demografici

Raportul de dependență demografică indică gradul de împovărare al populației active dintr-o societate, fiind un indicator important în evaluarea incidenței financiare a procesului de îmbătrânire asupra sistemului de pensii. În cazul județului Hunedoara, valoarea raportului depășește media națională și regională, indicând că 594 de persoane aflate în vârstă de muncă susțin 1000 persoane inactive. Totodată, gradul de îmbătrânire al populației este mult mai ridicat comparativ cu nivelul regional, mai ales că la nivelul județului: se observă o proporție mult mai mare a persoanelor de 65 de ani și peste, depășind proporția persoanelor tinere cu 8.3 procente. Rata de înlocuire a forței de muncă este de 749.6/1000, ceea ce înseamnă că, peste aproximativ 10-15 ani, fiecare 1000 persoane ce vor ieși din câmpul muncii vor fi înlocuite de 749 persoane, ceea ce va conduce la un deficit de forță de muncă.

Profilul economic al județului Hunedoara: Caracteristici principale

Județul Hunedoara este un județ cu o dinamică economică care reflectă până la un punct evoluțiile macroeconomice generale la nivel național și european. În consonanță cu tendințele economice naționale, după o perioadă de creștere constantă în perioada 2000-2008, activitatea economică din județ a cunoscut un recul semnificativ între anii 2009- 2011, după care a urmat revenirea pe un trend ascendent

care, în conformitate cu estimările Comisiei Naționale de Prognoză, se va menține și în următorii ani. Ponderea PIB al județului Hunedoara în PIB la nivel național a oscilat între 1,7% (în 2011) și 2,12 % (în 2007), pentru perioada până în 2018 fiind proiectată menținerea unei ponderi de aproximativ 2,04 % din PIB național.

Estimări și prognoze privind PIB în anii 2013-2018

PIB in milioane lei	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
ROMÂNIA	674259	666637	704542	746618	795279	848681
Regiunea VEST	64312,6	66417,7	70446,8	74645,4	79526,7	84868,5
Arad	14493,4	14743,1	1566,7	16608	17689,9	18876,2
Caraș-Severin	7453,9	7892,4	8372,1	8857,1	9416,3	10029,2
Hunedoara	10832,5	13660,9	14369,5	15237,8	16233,5	17332,5
Timiș	31532,8	30121,3	32038,5	33942,5	36187,0	38630,7

Sursa: Comisia Națională de Prognoză

O tendință semnificativă în perioada post-criză, care reiese prin analiza comparativă a evoluției PIB la nivel județean, este diferențierea între ratele de creștere ale județelor, în așa fel încât se poate constata o divergență crescută între dinamismul economic pregnant în anumite județe și ratele de creștere mai modeste sau chiar stagnarea ce se pot observa în alte județe.

Această divergență este foarte evidentă în cazul Regiunii Vest (județele Arad, Caraș- Severin, Hunedoara și Timiș). Astfel, dacă județul Timiș a cunoscut o creștere spectaculoasă a nivelului PIB iar în județul Arad se înregistrează o creștere economică care menține nivelul PIB județean deasupra mediei PIB la nivel național, în județele Hunedoara și Caraș-Severin ratele de creștere economice au tins să fie mai degrabă modeste (în mod particular în cazul județului Caraș- Severin).

Discrepanțele de evoluție economică la nivel intra-regional sunt și mai evidente dacă măsurarea PIB județean se face prin utilizarea

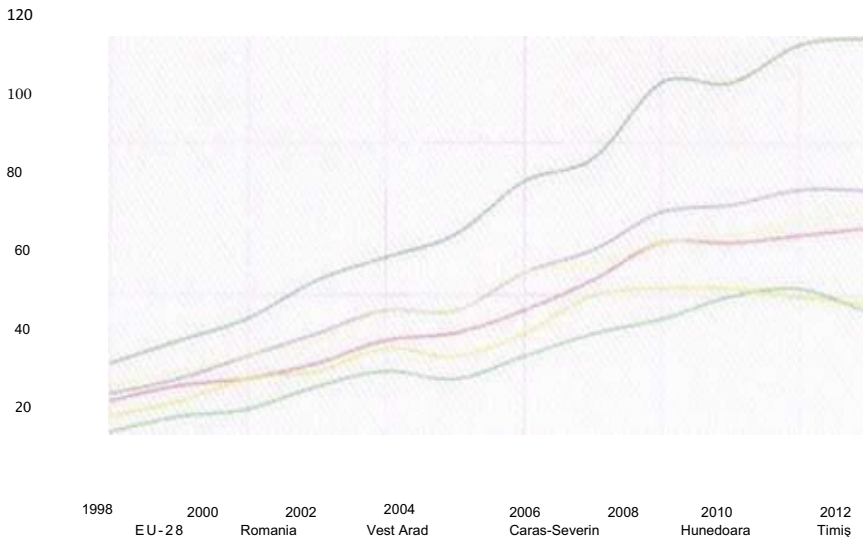
standardului puterii de cumpărare (SPC), o metodă prin care, în esență, se compară coșul de bunuri și servicii care pot fi cumpărate de un cetățean mediu localizat, în cazul de față, în diverse județe sau alte unități administrative teritoriale corespunzătoare nivelului NUTS III. După cum se poate vedea din imaginea de mai jos, în Regiunea Vest se poate observa o divergență tot mai accentuată dintre creșterea PIB în județul Timiș (unde PIB măsurat la SPC a trecut de nivelul de 75 % din media europeană) și nivelul PIB măsurat la SPC în județele Caraș-Severin (38%) și, respectiv, Hunedoara (39%).

Diferența nu a rămas fără urmări în condițiile în care nivelul ridicat al PIB din județul Timiș a tras în sus media PIB pe locuitor la nivel regional, în așa fel încât media PIB pe locuitor măsurat la SPC în Regiunea Vest a ajuns să fie de peste 54 % din media UE, depășind astfel plafonul de 45 % din media UE pe care Comisia Europeană l-a stabilit pentru acordarea nivelului maxim al

ajutorului de stat de care se pot bucura întreprinderile dintr-o anumită regiune europeană. Drept urmare, consecință a creșterii mediei statistice a nivelului de dezvoltare o reprezintă faptul că în perioada 2016-2020 rata de sprijin din finanțările europene acordate

beneficiarilor privați din Regiunea Vest va fi mai mică decât în majoritatea celorlalte regiuni de dezvoltare ale României (unde, cu excepția Regiunii București-Ilfov, nivelul PIB pe locuitor măsurat la SCP a fost mai mic sau egal cu 45 % din nivelul UE).

Evoluția PIB în județele Regiunii Vest, exprimat ca procent din PIB mediu UE la standardul puterii de cumpărare pe cap de locuitor (100%)

Sursă: Eurostat

Divergențele înregistrate în ceea ce privește evoluția creșterii PIB în județele Regiunii Vest se explică parțial și prin performanțele diferite ale acestor județe în privința atragerii de investiții străine. Astfel, din situațiile Oficiului Național al Registrului Comerțului se poate observa că în

perioada 2009-2014 poziția județului Hunedoara în clasamentul național al investițiilor străine la nivel județean a rămas relativ constantă, în timp ce alte județe situate în proximitate (Alba, Arad, Bihor, Timiș) și-au îmbunătățit pozițiile în acest clasament.

Evoluții în clasamentul investițiilor străine la nivel județean în perioada 2009-2014

Județ	Ierarhia în funcție de:		Ierarhia în funcție de:	
	Nr. societăților	Capitalul social echivalent în valută 2009	Nr. societăților	Capitalul social echivalent în valută 2014
	2009	2009	2014	2014
ALBA	19	26	19	17
ARAD	7	14	7	12
BIHOR	4	12	4	4
CARAS-SEVERIN	21	21	22	25
HUNEDOARA	18	22	18	23
SIBIU	9	16	9	16
TIMIȘ	2	5	2	3

Sursa: ONRC.

În ciuda dinamicii economice relativ mai modeste înregistrate în ultimii ani (cel puțin în comparație cu grupul restrâns de județe din România în care economia a crescut substanțial în perioada post-criză) structura economică a județului Hunedoara continuă să fie una în care industria și, în special, industria prelucrătoare ocupă un rol important. Astfel, chiar dacă ponderea unor ramuri industriale „tradiționale” în economia județului a scăzut constant (precum industria extractivă), în perioada 2008-2014 se poate observa o creștere a ponderii industriei prelucrătoare în totalul cifrei de afaceri înregistrate în activitățile de industrie, construcții, comerț și alte servicii, de la 25,5 % în 2008 la 34,48 % în anul 2014. Această evoluție este în consonanță cu creșterea semnificativă înregistrată de industria prelucrătoare la nivel regional (de la 30,75 % în 2008 la 44,47 % în 2014), în timp ce la nivel național ponderea industriei prelucrătoare a cunoscut o creștere destul de modestă (de la 25,15% în 2008 la 28,19 % în 2014). În acest context, merită remarcat, de asemenea, faptul că deși ponderea cifrei de afaceri a întregii industriei extractive se situează sub media națională, în ceea ce privește sub- secțiunea CAEN 05 - Extragerea cărbunelui inferior și superior, unitățile locale productive în acest domeniu din județul Hunedoara ocupă un loc predominant la nivel național, cifra de afaceri a acestor unități având în anul 2014 o pondere de peste 84 % la nivel regional și în jur de 69 % la nivel național. Alte sectoare din cadrul industriei prelucrătoare în care unitățile din județul Hunedoara au o pondere semnificativă sunt: industria construcțiilor metalice și a produselor din metal (7,5 % din cifra de afaceri la nivel național), fabricarea altor mijloace de transport (4,09%), fabricarea echipamentelor electrice (3,7%) și industria metalurgică (3,56%).

O pondere semnificativ mai mare decât media națională o ocupă în economia județului Hunedoara producția și furnizarea de energie electrică și termică (6,07%, față de 1,75 % la nivel regional și 5,02 % la nivel național), precum și sectorul construcțiilor (8,16%, față de 5,21% la

nivel regional și 6,13 % la nivel național). O pondere mai mică decât media națională o au în schimb sectorul de informații și comunicații (1,24 % , față de 2,30 % la nivel regional și, respectiv, 3,78 % la nivel național).

Din datele privind evoluția cifrei de afaceri și ponderea diverselor sectoare la nivel județean reiese în mod clar că județul Hunedoara continuă să aibă un profil economic preponderent industrial, dar că evoluțiile pozitive care pot fi decelate în anumite sectoare nu au reușit să compenseze în întregime consecințele restructurării industriale și declinul înregistrat de anumite activități industriale care în trecut ofereau locuri de muncă unui segment important din populația activă a județului.

Tendențele evidențiate în ceea ce privește evoluția cifrei de afaceri se regăsesc și în dinamica investițiilor brute înregistrate în cadrul unităților economice locale situate în județul Hunedoara, unde se poate constata, de asemenea, la nivelul anului 2013 o scădere a volumului investițiilor în ramuri economice "tradiționale" din acest județ, precum producția și furnizarea energiei electrice și termice, gaz și apă caldă, construcții. Se poate constata însă un reviriment al investițiilor în industria extractivă începând cu anul 2012.

În ceea ce privește ponderea celor mai mari generatori de cifre de afaceri din județul Hunedoara nu se pot observa schimbări semnificative în ultimii trei ani financiari. Numărul firmelor care realizează cifre de afaceri cu o valoare de peste 10 milioane euro (criteriu folosit pentru clasificare firmelor ca „întreprinderi mijlocii”) a fost îndeplinit în cazul a 25 de agenți economici din județul Hunedoara, în timp ce numărul firmelor care au avut cifre de afaceri cu valori de peste 50 de milioane de euro a rămas identic (5 firme, care ar putea fi considerate firme mari după criteriul cifrei de afaceri).

Primele zece firme cu cele mai mari cifre de afaceri în anul 2014 în județul Hunedoara au fost următoarele:

Nr. crt.	Denumire	Cifra de afaceri	Localitate	CAEN
1	Sews Romania	lei 963.675.631,00	Deva	CAEN 2593 - fabricarea articolelor din fire metalice; fabricarea de lanțuri și arcuri
2	COMPLEXUL ENERGETIC HUNEDOARA SA	lei 670.923.843,00	Petroșani	CAEN 3511 - producția de energie electrică
3	ARCELORMITTAL HUNEDOARA SA	lei 581.613.253,00	Deva	CAEN 2410 - producția de metale feroase sub forme primare și de feroaliaje
4	Philips Orastie SRL	lei 501.194.892,00	Orastie	CAEN 2751 - fabricarea de aparate electrocasnice
5	Farmaceutica Remedia	lei 246.842.700,00	Deva	CAEN 4646- comerț cu ridicata al produselor farmaceutice
6	EUROSPORT DHS SA	lei 205.904.873,00	Deva	CAEN 3092 - fabricarea de biciclete și vehicule pentru invalizi
7	AUTOCOM AMICII GLC SRL	lei 127.644.389,00	Lupeni	CAEN 1392 - fabricarea de articole confecționate din textile
8	ASSA ABLOY ENTRANCE SYSTEMS PRODUCTION ROMANIA SRL	lei 125.440.946,00	Pestisu Mare	CAEN 2511- fabricarea de construcții metalice și părți componente ale structurilor metalice
9	T & O Prodcom	lei 124.809.429,00	Hunedoara	CAEN 4639 - comerț cu ridicata nespecializat de produse alimentare, băuturi și tutun
10	ITALROM LEATHER SRL	lei 109.582.918,00	Mintia	CAEN 3109 - fabricarea de mobilă n.c.a.

Sursa: Baza de Date - Lista Firme

În ultimii trei ani financiari cifra de afaceri generată de firmele cu sediul social în mediul urban (în care trăiește în jur de 78% din populația județului) a reprezentat peste 85 % din cifra de afaceri totală realizată în județul Hunedoara. Firmele localizate în Municipiul Deva au generat peste 35 % din profitul total, urmate de cele situate în Hunedoara (13,44%) și Orăștie. Pe locul patru se situează localitatea Mintia, în care se află sediul unor firme care au generat în jur de 3,6 % din cifra de afaceri raportată la nivel județean. Alte localități din mediul rural în care s-au înregistrat valori relativ ridicate ale cifrelor de afaceri realizate de firmele din aceste localități sunt Șoimuș (0,73%), Visca (0,48%), Chimindia (0,46%) și Crișcior (0,39%). Cifrele de afaceri raportate de firmele din mediul rural sunt foarte mici, având în cele mai multe localități valori totale medii situate în jurul valorii de 0,1 % din cifra totală la nivel județean.

Firmele care au raportat cele mai mari valori ale cifrei de afaceri din județul Hunedoara se regăsesc într-o mare măsură în categoria celor mai importanți angajatori din județ. Astfel, în anul

2014 cei mai importanți 10 angajatori din județul Hunedoara au fost: Sews Romania (7571 angajați), Complexul Energetic Hunedoara (6672 angajați), închideri Mine Valea Jiului (1856 angajați), Autocom Amicii (1168 angajați), Apa Prod (1000 angajați), Philips Orăștie (978 angajați), Macon SRL (625 angajați), Accelormittal Hunedoara (573 angajați), REVA SA (534 angajați) și Italrom (532 angajați).

Din datele prezentate se poate observa faptul că în economia județului Hunedoara capitalul străin are un rol major, fiind prezent atât în fostele mari întreprinderi de stat privatizate după 1990 (Accelormittal Hunedoara, Macon), cât și în categoria noilor investiții realizate de multinaționale (Sews Romania, Philips Orăștie, Eurosport DHS, etc.).

Poziția dominantă ocupată în economia județului Hunedoara de aceste tipuri de actori economici (multinaționale care, de regulă exploatează avantajul costurilor mai mici cu forța de muncă în România și întreprinderile descendente din conglomeratul industrial din timpul socialismului

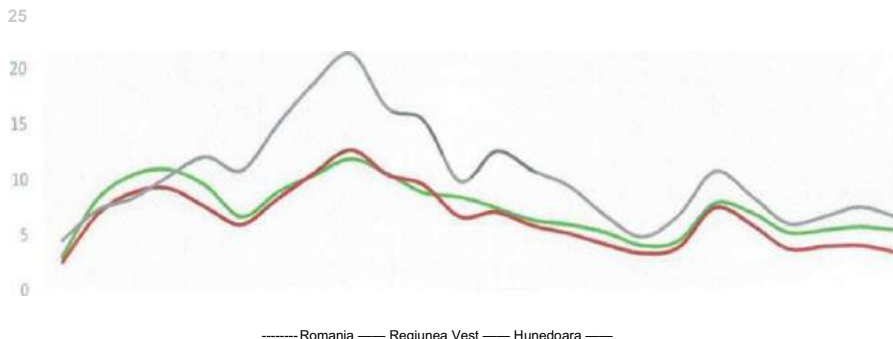
bazat pe extracția și prelucrarea resurselor minerale) explică până la un punct marile provocări sociale cu care se confruntă județul Hunedoara: a) persistența unei rate a șomajului semnificativ mai mari decât media națională și regională și b) niveluri salariale mai scăzute decât media regională sau națională.

În acest context se impune menționat faptul că în între anii 2008 și 2014 populația activă civilă din județul Hunedoara a cunoscut o scădere de la 192,8 mii de persoane (înregistrate în anul 2008) la 176,5 mii de persoane în anul 2014.

Resursele de muncă din județul Hunedoara (definite ca fiind acea categorie de populație care dispune de ansamblul capacităților fizice și intelectuale care îi permit să desfășoare o activitate utilă în una din activitățile economiei naționale) au scăzut de la 305,8 mii persoane în 2008 la 256,4 mii persoane în anul 2014.

Cu toată această scădere a resurselor de muncă disponibile în județul Hunedoara, rata șomajului din județ a continuat să rămână mai mare decât media națională și regională, în deplină consonanță cu trendul istoric înregistrat după 1990.

Evoluția șomajului în județul Hunedoara, în Regiunea Vest și la nivel național în perioada 1991 -2015

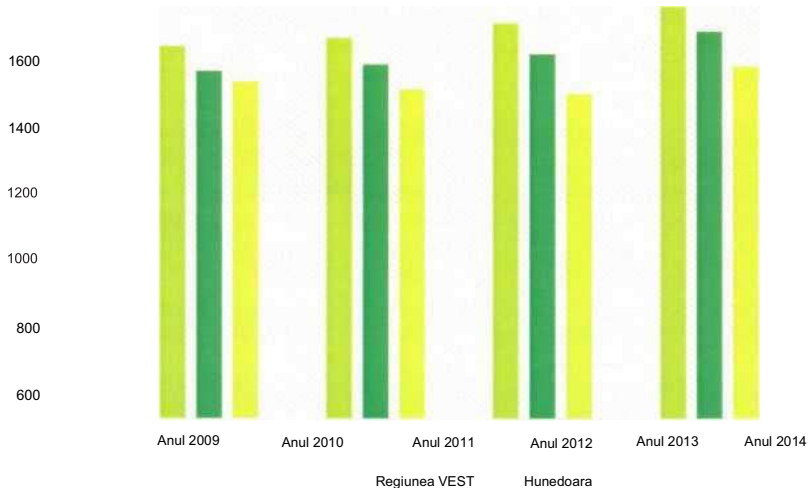

Sursa: Institutul Național de Statistică, Cercetarea statistică privind numărul șomerilor înregistrați și rata șomajului înregistrat.

Pe de altă parte, salariul mediu din județul Hunedoara tinde să fie cu 80 % mai mic decât salariul mediu la nivel național. Discrepanțele cele mai mari se înregistrează în sectoarele care, în general, înregistrează valori mari ale câștigurilor salariale, precum în sectorul informații și comunicații (55 % mai puțin decât

media națională) sau în domeniul intermediarilor financiare (59 % din media națională). Diferențele cele mai mici se pot constata în învățământ (98 % din media națională), sănătate (93%) și producția și furnizarea de energie (92%).

Câștigul salarial mediu lunar în județul Hunedoara, în Regiunea Vest și la nivel național

Sursa: Institutul Național de Statistică, FOM 106E - Câștigul salarial nominal mediu lunar pe activități ale economiei naționale la nivel de secțiune CAEN Rev.2

Concluzie și recomandări:

Plecând de la analiza tendințelor înregistrate în dinamica economică a județului Hunedoara, se poate estima că următorii ani vor reprezenta momentul unei bifurcații evolutive în dinamica

economică a județului Hunedoara. Astfel, traiectoria economică viitoare a județului poate fi fie cea accentuării divergențelor față de evoluțiile înregistrate în județe performante situate în proximitate (cum ar fi Timiș, Arad, Sibiu, Alba în zona centrală) și a continuării regresului economic pe fondul declinului / închiderii unor mari infrastructuri industriale și angajatori importanți în economia județului, precum Centrala Termoelectrică Deva sau minele încă operaționale din Valea Jiului. Există fără îndoială un risc real, ca pe fondul impactului pe termen lung a procesului de dez-industrializare în județele Hunedoara și Caraș- Severin și în lipsa unor investiții majore în arealele caracterizate de persistența unui șomaj structural pe termen lung, aceste două județe să evolueze de o manieră tot mai divergentă față de dinamica pozitivă înregistrată în celelalte două județe ale Regiunii Vest, Arad și, în special, Timiș.

În contrast cu dinamismul economic al județelor Timiș, Arad, Alba și Sibiu, județele Hunedoara și Caraș-Severin ar putea să înregistreze o rămânere în urmă tot mai accentuată, având ca rezultat o stagnare pe termen lung și conturarea unui areal supra-regional al declinului post-industrial în județele Hunedoara, Caraș-Severin, Gorj și Mehedinți. În lipsa unor intervenții strategice de succes, capabile să asigure reversul tendințelor de stagnare și de decuplare față de centrele de creștere din Regiunea Vest, în județul Hunedoara acest scenariu de evoluție socio-economică are șanse de actualizare.

Disfuncțiile economice majore cu care s-ar confrunta în viitor județul Hunedoara ar putea fi:

- Agravarea declinului sectoarelor industriale tradiționale care au determinat în mod decisiv profilul economic al județului Hunedoara (industria extractivă, sectorul energetic, industria metalurgică), cu efectele negative economice și sociale de rigoare;

- Accentuarea fenomenului de dualism economic, divergența tot mai mare între dinamica economică înregistrată în aglomerarea urbană centrală a județului și celelalte micro-regiuni economice (în mod particular, centrele urbane din Valea Jiului) și creșterea disparităților socio-economice din interiorul județului, precum și față de nivelul de dezvoltare atins în alte părți ale Regiunii Vest;

- Creșterea diferenței între nivelul salarial mediu înregistrat în județul Hunedoara și nivelele salariale relevante din județe învecinate precum Timiș și Arad, pe fondul diminuării ponderii sectoarelor industriale tradiționale (în care, în mod tradițional, s-au înregistrat salarii ridicate în județul Hunedoara) în economia județului și a unui mediu de afaceri vulnerabil, caracterizat de un volum mic al investițiilor în sectoarele care ar putea compensa declinul industriilor tradiționale;

- Permanentizarea unei tendințe de stagnare / regres în economia județului și creșterea ponderii sectoarelor caracterizate de valoare economică locală mică în contextul integrării străne în lanțurile economice internaționale;

- Rămânerea în urmă și mai pronunțată față de județe din proximitate precum Arad, Timiș, Alba sau Bihor în atragerea investițiilor străine;

- Scăderea generală a investițiilor în județul Hunedoara, inclusiv a celor din surse nerambursabile;

- Menținerea unor rate mari ale șomajului, superioare mediei regionale și naționale;

- Emigrarea unui număr tot mai mare de cetățeni ai județului;

Alternativ, o altă traiectorie posibilă pentru județul Hunedoara ar fi aceea în care tendințele regresive conturate în evoluțiile socio-economice recente ar putea fi stopate și inversate prin intervenții publice concentrate asupra unor puncte de importanță critică pentru revigorarea economiei județului. Județul Hunedoara ar putea deveni un județ în care ratele de creștere economică, volumul investițiilor și produsul intern brut județean la paritatea puterii de cumpărarea ar evolua pozitiv într-un ritm cel puțin comparabil cu evoluția indicatorilor similari din județele mai dezvoltate ale Regiunii Vest (Timiș și Arad). O astfel de dinamică viitoare ar fi sinergică cu viziunea și cu obiectivul strategic asumat la nivel regional, conform căreia Regiunea Vest *ar trebui să atingă un nivel al PIB pe cap de locuitor și a calității generale a vieții similare cu regiunile puternice, non-capitale din Europa Centrală până în 2020.*

Printre factorii de diferențiere între județul Hunedoara și județele din proximitate cu o dinamică economică superioară analiza economică precedentă au evidențiat: rate de investiții mai joase, investiții străine mai puține, evoluția modestă a cheltuielilor cu cercetarea și dezvoltarea, numărul mai mare de șomeri. Toți acești factori ar trebui să facă în mod necesar obiectul unor intervenții în perioada 2015-2020. Întrucât resursele care ar putea fi mobilizate în favoarea unor intervenții pentru dezvoltare sunt limitate (inclusiv resursa timp, în condițiile în care până în 2020 au mai rămas practic 4 ani) se impune concentrarea acestor intervenții asupra acelor domenii care pot avea o dimensiune strategică prin rezultatele și eventualul efect de „spill-over” și de antrenare în domenii secundare.

În acest sens, intervențiile ar putea fi concentrate asupra următoarelor aspecte de importanță strategică pentru revigorarea dinamismului economiei județului Hunedoara:

- Creșterea atractivității pentru investiții a județului Hunedoara și realizarea unor investiții majore, inclusiv prin utilizarea unor resurse de finanțări nerambursabile

- Punerea în valoare a avantajelor comparative pe care le prezintă județul Hunedoara, precum amplasamentul geografic pe un mare coridor de transport european, rețeaua extinsă de așezări urbane și periurbane, resursele naturale variate, forța de muncă calificată.

- Consolidarea capacității instituționale de a genera și implementa cu succes programe și proiecte de dezvoltare cu un grad sporit de complexitate, precum și de a coordona inițiativele de dezvoltare la nivel județean cu prioritățile strategice și cu intervențiile promovate la nivel regional și național.

Lacul Cinciș, sursa: Flickr - <https://goo.gl/CuAKxH>

Cadru natural

Județul Hunedoara reprezintă o bogăție aparte în ceea ce privește resursele de cadru natural. Astfel, aproximativ 45% din suprafața totală a județului este acoperită de zone protejate fie ele situri „Natura 2000”, rezervații sau parcuri naționale (Parcul național Retezat și Parcul Național Grădiștea Muncelului-Cioclovina). În continuarea acestora, în județele învecinate se află și parcurile naționale Domogled - Valea Cernei și Defileul Jiului. Aceste resurse de cadru natural conturează potențialul turistic deosebit al județului dar și identitatea lui.

Un aspect particular al dezvoltării județului Hunedoara, în contextul procentului ridicat de zone protejate, constă în limitările impuse comunităților din parcurile naturale, limitări care îngreunează dezvoltarea socio - economică a așezărilor și care, în unele cazuri, determină migrația populației către alte localități, în afara zonelor protejate. Astfel, se resimte nevoia susținerii comunităților care locuiesc în parcurile naturale în vederea valorificării potențialului local.

Cele trei râuri principale care străbat județul, Crișul Alb, Jiul, și Mureșul nu reprezintă doar principala resursă de apă potabilă ci constituie și elemente identitare pentru evoluția județului (Crișul Alb - țara Zarandului, Mureșul - Valea Mureșului, Jiul - Valea Jiului).

Alte resurse naturale ce pot fi valorificate din punct de vedere turistic includ: flora și fauna (zimbrii din Țara Hațegului), apele termale, resurse ale subsolului: Călan, Geoagiu, Vața de Jos.

Zone protejate

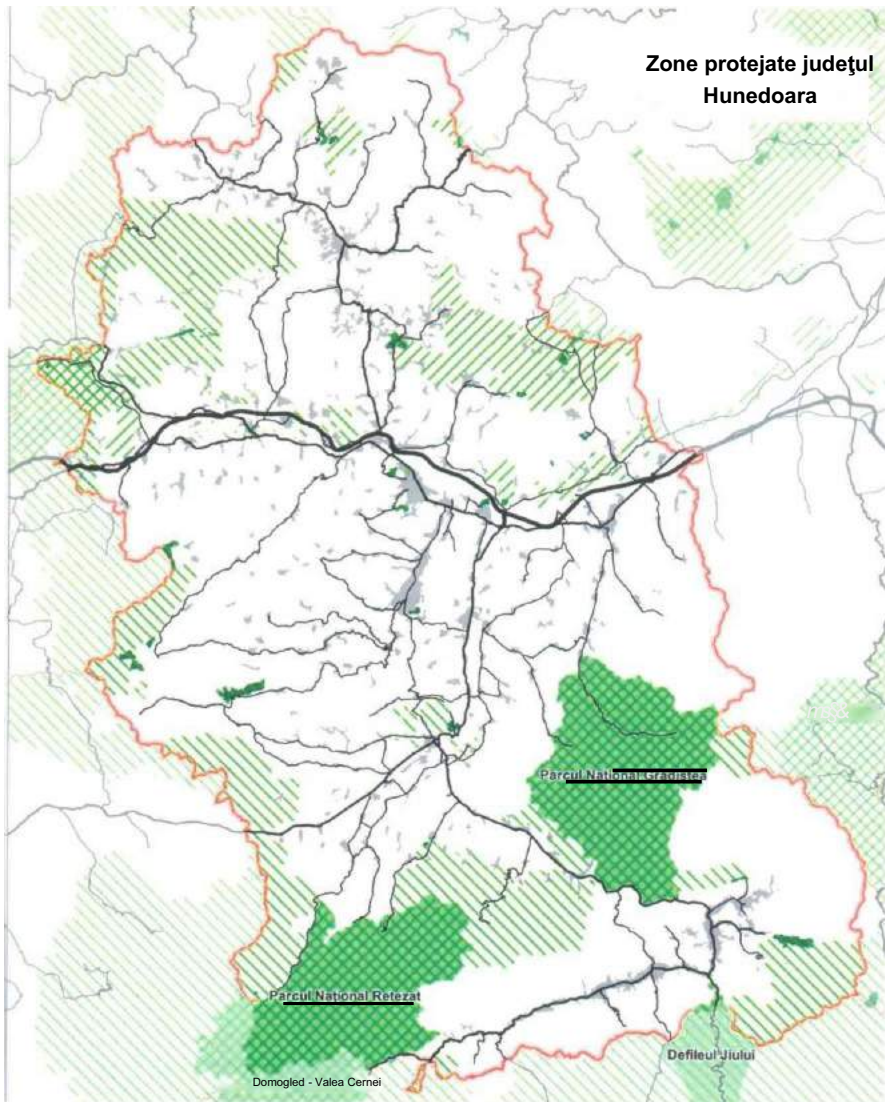
Județul Hunedoara este acoperit în proporție de peste 70% de ecosisteme naturale și seminaturale (vegetație forestieră, pășuni și fânețe naturale, râuri și lacuri). Relieful, predominant deluros și muntos, a determinat o dezvoltare antropică accentuată doar în lungul principalelor cursuri de apă și în depresiunile largi, în rest, amprenta umană asupra naturii a fost discontinuă în timp și suprafață, speciile de floră spontană și faună sălbatică putând să-și ocupe habitatele tipice.

Cea mai mare diversitate de specii de floră și faună se regăsește în ariile protejate cum ar fi: Parcul Național Retezat, Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina, Parcul Național Defileul Jiului, Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului.

Pe teritoriul județului Hunedoara sunt 2 parcuri naționale, 41 rezervații și monumente ale naturii și 21 de situri de importanță comunitară (parte a rețelei ecologice NATURA 2000).

În județul Hunedoara există 5 arii care prezintă o densitate mare de elemente naturale protejate prin lege:

1. Zona Apuseni - în partea de nord a județului, în zona Munților Bihorului și a depresiunii Brad;
2. Zona Mureșul Inferior - cuprinde zona reprezentată de culoarul Mureșului Inferior și o zonă din Munții Metaliferi;
3. Zona Cerna;
4. Zona Orăștie - Parâng - în partea de sud-est a județului, cuprinde zona Munților Șureanu și Parâng;

Legendă

- Limita județului Hunedoara
- Autostradă
- Drumuri naționale

Situri Natura 2000

- Parc național
- Rezervații naturale

5. Zona Hațeg - Retezat - amplasată în sud-estul județului, cuprinde Valea Cernei și Masivul Retezat.

Deși turismul a fost destul de scăzut, se poate observa deja impactul acestuia. Reziduurile de la cabanele turistice și locurile de campare au poluat uneori cursurile de apă, iar în vecinătatea unor poteci turistice se semnalează eroziune accentuată. Acest lucru a creat un impact serios asupra diversității și compoziției speciilor de plante. Un alt motiv de îngrijorare este impactul direct al turiștilor asupra florei și faunei din parc prin: conturbare, colectare, rănire/ucidere.

Atingerea obiectivelor de conservare a ariilor protejate depinde în mare măsură de situația economică a comunităților locale. Lipsa posibilităților de finanțare a programelor de dezvoltare comunitară poate deveni factor limitativ major în asigurarea succesului activităților de conservare și în dezvoltarea infrastructurii necesare fundamentării unui turism corespunzător.

Principalele activități care, necontrolate, pot lăsa urme vizibile asupra peisajului și a mediului fizic, sunt:

a) Exploatarea necorespunzătoare a resurselor naturale - tăierile rase, exploatarea efectuate necorespunzător, defrișarea jneapănului - degradează în timp peisajul ducând la procese de eroziune, pierderea peisajului natural și degradarea habitatelor.

b) Turismul și alpinismul necontrolat, cu acces liber în orice zonă a Parcului care poate să influențeze distribuția faunei și florei sălbatice prin perturbarea speciilor și degradarea habitatelor naturale.

c) Concentrarea vizitatorilor în anumite zone ale Parcului; acest lucru influențează sever habitatele din jurul acestor zone prin: procese de eroziune, acumulări de deșeuri, poluarea cursurilor de apă și a lacurilor, speciile de floră și faună, prin colectare, perturbare, rănire/ucidere. Accesul liber, necontrolat, în zonele cu formațiuni geomorfologice aparte, în special în peșteri, este foarte dăunător biodiversității și peisajului.

d) Investițiile/construcțiile noi, menținerea construcțiilor vechi neadaptate la peisaj sau refacerea în stil necorespunzător a celor existente.

e) Pășunatul- prin construirea de stâne neadaptate la peisaj și amplasarea locurilor de târlire în puncte unde produc poluare cu materii biologice.

Zonele naturale protejate reprezintă un obiectiv important în vederea păstrării echilibrului ecologic, constituind totodată, un potențial semnificativ pentru dezvoltarea turismului. În acest sens, trebuie avute în vedere următoarele acțiuni:

- Menținerea și/sau restabilirea stării de conservare a habitatelor și a speciilor din flora și fauna sălbatică;
- Asigurarea măsurilor speciale de ocrotire și conservare in situ a bunurilor de patrimoniu natural.

Riscurile naturale

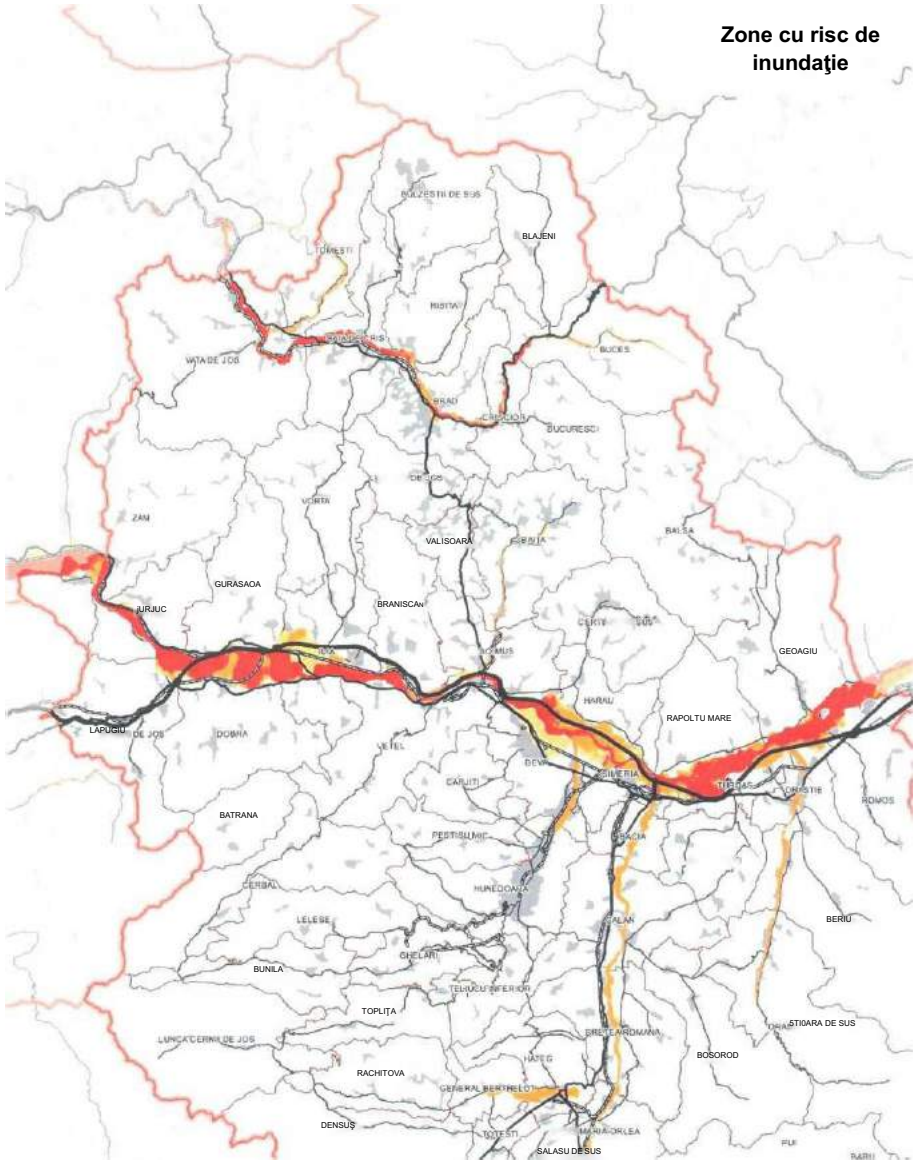
Riscurile naturale în județul Hunedoara sunt reprezentate de:

- Inundații - în vederea prevenirii acestora se impun regularizări, îndiguiri și consolidări de maluri pentru principalele zone afectate: bazinul hidrografic Mureș bazinul hidrografic Jiu și bazinul hidrografic Crișuri.
- Alunecări de teren - cele mai afectate zone sunt zona Deva, zona Geoagiu, zona Iliia, zona Hațeg, zona Petrila, zona Hunedoara, Zona Lupeni, zona Brad.

Factorii de risc antropic cuprind:

- Halde - aferente activităților miniere din zonele Valea Jiului, Deva-Certej, Brad. Haldele de steril brut afectează o suprafață de 360 ha din județ. În total sunt 21 de halde, majoritatea inactive. Haldele Deva, Certej și Petroșani au fost închise și pe suprafața solului au fost plantați salcâmi pentru a se revegeta porțiunile respective.
- Riscuri tehnologice - legate de unitățile siderurgice, unitățile de producere a energiei electrice și termice, unitățile de producere a materialelor de construcție

Zone cu risc de inundație

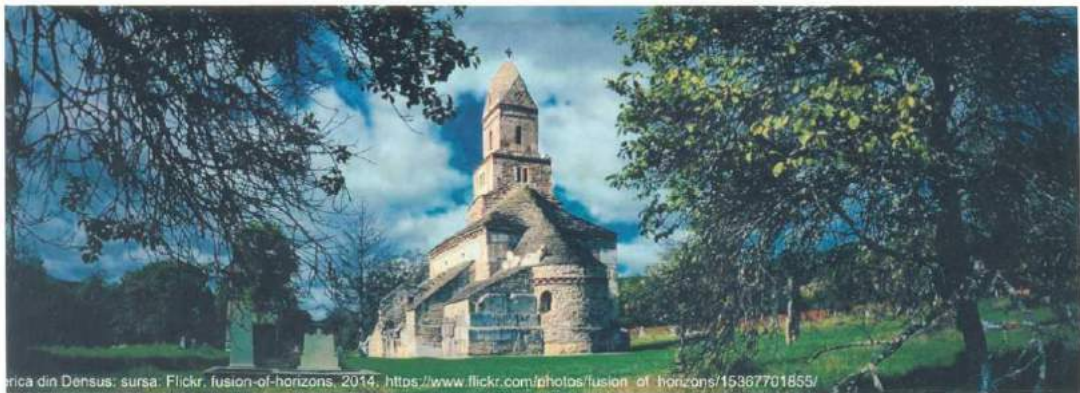
Legendă

- Limita județului Hunedoara
- Autostradă
- Drumuri naționale

și cele 2 mari companii din țară C.N.H Petroșani și Minvest Deva;

Cauze antropice ale alunecărilor de teren:

- Săpăturile executate pe versanți sau la baza lor pentru construirea de drumuri, case particulare, etc;
- Defrișarea abuzivă a plantațiilor, lizierelor și pădurilor care au dus la declanșarea alunecărilor de teren;
- Arăturile transversale pe versanți duc la producerea de văi torențiale și în final la distrugerea dealurilor.

Uricani din Densus; sursa: Flickr, fusion-of-horizons, 2014. <https://www.flickr.com/photos/fusion-of-horizons/15367701855/>

Potențial Turistic

Județul Hunedoara se caracterizează printr-o diversitate de resurse turistice ca urmare a favorabilității factorilor naturali (forme de relief variate, ape termale ș.a.) cât și a celor istorici și economici.

Deși în prezent județul Hunedoara nu este perceput ca o zonă eminentamente turistică, marcantă rămânând imaginea sa industrială, totuși în ultimii ani deschiderea mai multor unități-administrativ teritoriale din limitele sale spre o paletă largă de forme de turism (turism de sporturi de iarnă, turism arheologic, turism rural) a determinat creșterea în unele areale a circulației turistice. Noile forme de turism coexistă cu cele deja tradiționale care sunt practicate în cadrul județului, ca de exemplu turismul de sănătate, turismul montan (drumeții).

Județul Hunedoara prezintă avantajul de a deține atât resurse turistice naturale, cât și cultural-istorice care pot fi valorificate prin intermediul circuitelor tematice.

Din categoria resursele turistice naturale se pot menționa forme variate ale reliefului rezultate ca urmare a unei structuri geologice complexe, ce a permis individualizarea mai multor tipuri de relief ce pot fi admirate în lungul unor trasee (ex. forme de relief vulcanic-drumul vulcanilor). O atracție turistică, care reprezintă o marcă a județului, este Geoparcul Dinozaurilor în cadrul căruia poate fi descoperită istoria dinozaurilor pitici pe baza siturilor cu resturi de dinozauri de vârstă Cretacic Superior.

Resursele de cadru natural, mai ales relieful montan reprezintă un suport pentru turismul sportiv dezvoltat în cea mai mare parte prin evenimente cum ar fi: Redbull Hiride (Uricani), Straja Bike, Drop n Roi Parâng etc. Totuși pentru a putea avansa pe acest segment este nevoie de perseverență și continuitate astfel încât evenimentele să devină un obicei pentru sportivii interesați.

Referindu-ne la resursele turistice cultural-istorice, se poate aprecia faptul că rezultatul acțiunii conjugate a factorilor istorici, politici și economici este reprezentat de diferite peisaje culturale care pot fi valorificate turistic. Practic în cadrul județului Hunedoara putem identifica obiective turistice de mare valoare reprezentative pentru principalele etape din istoria țării (perioada Dacică, perioada Romană, evul mediu și perioada comunistă). Cele mai cunoscute resurse turistice cultural-istorice de pe teritoriul județului sunt cetățile dacice din Munții Orăștiei (la care se adaugă cetatea de avanpost de la Bănița) și capitala romană, Colonia Ulpia Traiana Augusta Sarmizegetusa. Valorificarea optimă a complexului de cetăți dacice se poate realiza prin intermediul unui circuit tematic: Deva (vizitarea Muzeului Civilizației Dacice și Romane în cadrul căruia turiștii primesc informațiile de bază despre modul de viață și cultura dacilor și despre efectele generate de colonizarea romană), complexul de cetăți dacice din Munții Orăștiei, obiective incluse în Patrimoniul Cultural Mondial UNESCO, capitala romană (satul Sarmizegetusa, Țara Hațegului) și cetatea Bănița (satul omonim). Acest traseu

reprezintă un segment din „Ruta împăraților Romani”, un traseu european care include situri arheologice din Serbia, România, Croația și Bulgaria.

Unul dintre atributele turistice ale județului este constituit de patrimoniul etnografic bogat și diversificat care include totodată elementele de identitate locală ce pot individualiza județul Hunedoara între alte destinații turistice de la nivel național (județul Maramureș). În limitele județului au fost identificate mai multe zone etnografice (Țara Hațegului, Ținutul Pădurenilor, Valea Jiului - arealul momârlanilor, Țara Zarandului) care se individualizează prin elemente unice de patrimoniu material și imaterial. Fiecare dintre aceste zone pot face obiectul unor circuite tematice.

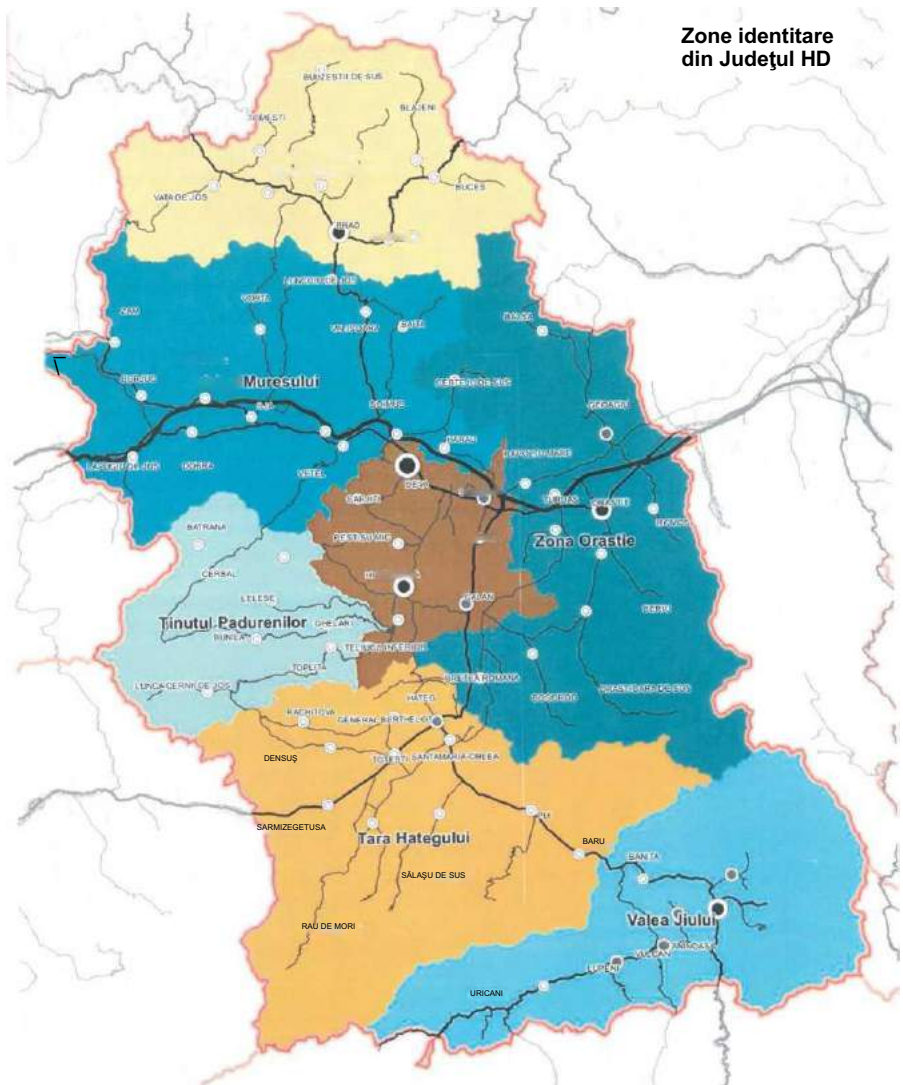
O altă categorie emblematică de obiective turistice cultural-istorice pentru județul Hunedoara este reprezentată de bisericile din piatră care pot fi puse în valoare printr-un circuit tematic ce se poate desfășura din Țara Hațegului (biserica Sintamaria Orlea, biserica din Densuș, biserica din Ostrov) până în Țara Zarandului (biserica de zid din Criscior).

Raportându-ne la importanța factorilor economici în conturarea unor produse turistice veritabile și atractive, se poate aprecia că din acest punct de vedere județul Hunedoara se poate clasa printre destinațiile turismului industrial de la nivel național. Acest fapt este susținut de ideea că județul a cunoscut în istoria sa îndelungată o dezvoltare deosebită a industriei miniere și a celei siderurgice care au lăsat în peisajul actual post-industrial 'relicve' ce pot fi valorificate turistic. Spre deosebire de obiectivele siderurgice care au cunoscut în ultimii ani o degradare continuă,

unitățile miniere din Valea Jiului sunt bine conservate și reprezintă o mărturie a industriei extractive de altădată. Cele mai multe dintre minele de cărbune, localizate în limitele bazinului minier Petroșani, au fost închise, iar unele dintre ele au fost clasificate ca monumente istorice (ex. mina Petrila). Mineritul are o vechime considerabilă în bazinul Petroșani (aproape 200 de ani). De aceea, este important de a valorifica elementele de patrimoniu industrial, mergând pe firul istoriei zonei și plecând de la elementul ei cheie pentru a contura în jurul lui imaginea simbol a zonei. Plecând de la nucleul industrial, acesta trebuie transpus într-o altă lumină și să i se acorde o altă viziune, evidențiindu-se încercătura sa istorică și culturală prin valorificarea turistică a obiectivelor economice miniere și a celor asociate (obiectivele de importanță socială: vechile colonii muncitorești). Obiectivele de patrimoniu industrial (cu specific minier) pot fi valorificate sub forma unui traseu tematic (drumul cărbunelui).

Ca urmare a diversității resurselor turistice, în cadrul județului Hunedoara poate fi creată o gamă variată de oferte turistice cu rolul de a facilita descoperirea elementelor de patrimoniu turistic. Astfel, se pot evidenția multiplele profiluri turistice. Județul Hunedoara este în același timp un loc de vacanță activă - posibilitatea practicării sporturilor de iarnă, un loc de vacanță caracterizat prin liniște, simplitate și frumos: descoperirea elementelor de patrimoniu rural (satul din Țara Hațegului, satul momârlan, ș.a.), o destinație pentru turismul industrial, o zonă în care cultura se împletește cu istoria: turism cultural.

**Zone identitare
din Județul HD**

Țara Hațegului

Valea Jiului

Țara Zarandului

Valea Mureșului

Ținutul Padurenilor

Zona Orăștie

Sistem urban Deva-Hunedoara-Simeria-Calan

Infrastructura de transport și accesibilitatea

La nivelul infrastructurii de transport județul Hunedoara este traversat de coridorul Ten-T Rin-Dunăre reprezentat prin autostrada A1 (aflată în lucru), DN7 și magistrala CF 200. Pe baza acestui culoar major centrele urbane din lungul lui (Deva, Simeria, Orăștie și indirect Hunedoara - Călan) beneficiază de o accesibilitate sporită, mai ales pe direcția Sibiu. Tronsoanele din A1 care fac legătura cu Arad / Timșoara sunt încă în lucru urmând a fi finalizate în jurul anului 2018. Odată cu finalizarea acestei conexiuni, concomitent cu legarea autostrăzii A1 de A3 la Sebeș, județul Hunedoara va beneficia de o accesibilitate sporită, aspect esențial pentru competitivitatea la nivel economic al acestuia. De asemenea, existența A1 pe teritoriul județului permite o legătură foarte facilă cu aeroportul internațional de la Sibiu (90 min distanță). Pe relația N-S accesibilitatea la nivel rutier este asigurată de DN 76 (spre Brad - Oradea) și DN 66 (spre Petroșani). DN 66 este inclus și în rețeaua TEN-T comprehensive, asigurând accesul către Valea Jiului și rezervațiile naturale reprezentative pentru județ.

Deși partea sudică a județului beneficiază de o legătură facilă la autostradă, ea rămâne în continuare cvasi izolată dat fiind faptul că DN 66A este întrerupt după satul Câmpul lui Neag iar DN 7A se află într-o stare avansată de degradare. Acest aspect compromite o posibilă conectare a zonelor cu potențial turistic din sud cu Parcul Național Domogled-Valea Cernei, Băile Herculane și Orșova (port la Dunăre). Practic singura legătură mai bună cu județele învecinate pe partea sudică rămâne DN 66 care traversează Defileul Jiului și care este modernizat în proporție de 90%. Tot în partea sudică a județului se află și DN 68, recent modernizat care traversează Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului și asigură legătura între municipiul Hațeg, Sarmizegetusa și municipiul Caransebeș.

În ceea ce privește rețeaua secundară de căi rutiere, drumurile județene, acestea au beneficiat de un proces de modernizare în ultimii ani. Totuși așezările cuprinse în zonele montane: Munții Șureanu, Munții Poiana Ruscă și o parte din Munții Metaliferi au în continuare probleme ridicate de accesibilitate

fiind deservite de drumuri degradate sau neasfaltate. Fiind vorba de un relief montan este vorba preponderent de sate sau cătune răsfrate cu un număr redus de gospodării dar care aglomerează un număr însemnat de resurse turistice. Dificultăți la nivelul accesibilității rutiere apar și în cazul așezărilor dezvoltate pe partea nordică a râului Mureș. Deși în lungul râului se află Autostrada A1 și DN7 acestea sunt localizate pe partea sudică, motiv pentru care partea nordică rămâne deconectată. Legătura între cele două localități care cumulează 26000 de locuitori este asigurată de DJ 107A, DJ 706A și DJ 761 (legătură către nord), toate aflate într-o stare avansată de degradare.

Accesibilitatea la nivelul căii ferate este asigurată de magistrala CF 200 (Brașov-Arad) cu principalul nod feroviar la Simeria de unde pornește linia 202 care face legătura cu Valea Jiului și ulterior cu Târgu Jiu și Filiași. Municipiul Brad se află de asemenea, pe o linie de cale ferată secundară (linia 317) care asigură o legătură indirectă cu Municipiile Arad și Oradea. Linia 207 care avea un potențial ridicat pentru navetism a fost abandonată temporar de către CFR.

În ceea ce privește transportul în comun rutier la nivel județean, acesta reușește să acopere aproximativ 70 % din așezările care compun județul Hunedoara. Rețeaua de transport în comun rutier pornește de la municipiile Brad, Deva, Hunedoara, Orăștie și Petroșani incluzând și orașul Hațeg ca punct de plecare pentru zona turistică Țara Hațegului / Geoparcul Dinozaurilor. Deși rețeaua reușește într-un fel sau altul să deservească județul, apar probleme legate de calitatea transportului în comun. Cele mai stringente probleme sunt astfel: accesul îngreunat la informații privind traseele și orarul pentru transportul în comun, lipsa unor stații de transport decent amenajate și un parc auto ușor învechit. De asemenea, se ridică problema accesibilității la nivelul transportului în comun în zonele montane: Munții Șureanu, Munții Poiana Ruscă și o parte din Munții Metaliferi. Fiind vorba de zone cu o densitate foarte scăzută a populației, cererea este redusă, motiv pentru care este foarte greu de rentabilizat transportul în comun.

Dat fiind gradul ridicat de urbanizare al județului, ies în evidență două sisteme urbane: Deva-Hunedoara-Călan-Simeria și Valea Jiului. Fiind vorba de relații puternice între aceste așezări, mai ales la nivel de navetism se resimte nevoia de a întări legăturile pe cale rutieră. Accentul în acest caz cade pe continuarea demersurilor de a lega mai bine municipiile Deva-Hunedoara și Călan prin modernizarea DJ 687 , segmentul Hunedoara- Călan și DJ 708E.

Priorități

Întărirea accesibilității în lungul părții de nord a râului Mureș (Dj 107A, DJ 706A, DJ 705 și DJ 761)

Întărirea accesibilității și corelarea intervențiilor legate de mobilitate în sistemul urban Deva-Hunedoara-Călan-Simeria

Racordarea zonelor izolate din Munții Șureanu, Munții Poiana Ruscă și o parte din Munții Metaliferi la rețeaua de transport prin modernizarea drumurilor de acces și dezvoltarea unui sistem de transport în comun la comandă.

Întărirea legăturile cu elementele de cadru natural valoros în Valea Jiului pentru a crește atractivitatea turistică a zonei (ex. DJ 672C, DJ 664)

Ameliorarea calității transportului în comun prin realizarea de noi stații amenajate în conformitate cu identitatea locului, acces facil la informații legate de orar și rute și achiziționarea de material rulant.

Realizarea unor trasee de cicloturism care să pună în valoare obiectivele turistice (ex. Valea Mureșului)

Diagnostic

În momentul de față, Hunedoara este un județ în proces de tranziție, tranziție vizibilă pe mai multe paliere: economic, infrastructură și mediu.

Din punct de vedere al rețelei de localități, se remarcă dimensiunea demografică redusă a localităților urbane și rurale, ceea ce limitează oportunitățile de dezvoltare ale teritoriului. Este de remarcat însă existența unor forme de cooperare funcționale - trei grupuri de acțiune locală, prin intermediul cărora autoritățile publice locale din mediul rural pot implementa proiecte de dezvoltare.

La nivel economic, închiderea treptată a unităților din domeniul industriei extractive, dar și a unor mari producători de energie, pune județul Hunedoara într-o situație dificilă în care numărul șomerilor este preconizat să crească. Procesul de (re)calificare a forței de muncă este încă la început și insuficient corelat cu cererea actuală pe piața forței de muncă. Într-un stadiu incipient se află și procesul de valorificare turistică a patrimoniului natural și cultural al județului. Astfel, în ultimii ani au reușit să iasă în evidență anumite obiective turistice cum ar fi Geoparcul Dinozaurilor / Țara Hațegului, Mănăstirea Prislop, Castelul Huniazilor, Sarmisegetuza Ulpia Traiana și Regia, Băile Geoagiu și zona de turism sportiv Straja. Deși aceste obiective reușesc să atragă turiști, numărul lor este încă insuficient pentru a putea porni un proces de relansare economică.

În ceea ce privește cadrul natural, închiderea treptată a activităților industriale poluante și a depozitelor de gunoi neconforme reprezintă aspecte care vor contribui definitiv la ameliorarea factorilor de mediu. Bogăția deosebită în resurse naturale face ca aproximativ 40% din județ să fie încadrat într-o forma de zonă protejată. Acest aspect confirmă valoarea cadrului natural și potențialul acestuia pentru activități turistice, însă limitează dezvoltarea socio - economică a comunităților locale. Cele trei râuri care străbat județul și formează bazine hidrografice (Crișul Alb, Jiul și Mureșul), asigură alimentarea așezărilor cu apă potabilă, conturează identitatea județului (zone etnografice) dar reprezintă și un factor de risc de inundație. Cea mai afectată zonă în acest sens devine Valea Mureșului.

În ceea ce privește infrastructura de transport, județul Hunedoara este străbătut de autostrada A1 care urmează a fi finalizată în 2018 (tronsonul Deva-Arad). Legătura pe direcția N-S (DN 76 și DN 66) se află într-o stare bună. Dificultățile majore apar la nivelul legăturii E-V pe partea nordică a râului Mureș și la capacitatea de a deservi așezările cuprinse în zonele montane Munții Șureanu, Munții Poiana Ruscă și o parte din Munții Metaliferi cu infrastructură de transport adecvată, inclusiv servicii de transport în comun.

Competențe distinctive: potențialul etnografic - zone identitare, accesibilitate sporită (A1), resurse de cadru natural deosebite (40% zone protejate), obiective istorice care fac mărturie etapelor majore în conformarea statului român (perioada dacică, perioada romană, perioada medievală, perioada comunistă).

Scenariul „If not”

În cazul în care nu se intervine în viitorul apropiat, tendința de migrație către județele învecinate și către alte state se va accentua, fapt care va duce la o depopulare treptată a județului Hunedoara, închiderea treptată a activităților industriale va genera din ce în ce mai mulți șomeri fapt care pe termen lung va crește ponderea populației neocupate. Sub presiunea situației financiare precare, comunitatea va compromite cadrul natural prin exploatarea ilegală a masei lemnoase. În lipsa unui proces integrat de promovare turistică și de calificare a forței de muncă pentru acest palier, județul pierde și această șansă de revigorare, motiv pentru care obiectivele turistice și infrastructura aferentă intră într-un proces de degradare, fapt care contribuie la estomparea identității locale și emergența imaginii de județ aflat în declin.

Viziune

În anul 2024, județul Hunedoara este un județ reinventat, cu o identitate și o comunitate puternică și o economie bazată pe producție nepoluantă, servicii și cercetare.

Direcții strategice

D1. Valorificarea contextului cultural - istoric (cultură și tradiție)

- **Marketing teritorial** bazat pe resursele locale de patrimoniu material și imaterial. Valoarea deosebită și diversitatea patrimoniului și peisajului cultural hunedorean reprezintă punctul de plecare pentru **reafirmarea identității județului și promovarea acesteia**, atât pe plan **local cât și pe plan național și internațional**. **Proiectele propuse vor include:** constituirea unei mărci (brand) local, maparea obiectivelor și includerea acestora în rute tematice, platformă integrată de promovare - hartă/hărți tematice - inclusiv prezentarea ținuturilor/zonelor etnografice, portal web, materiale de promovare, participarea la evenimente de turism - târguri, expoziții și promovarea județului ca destinație turistică;
- **Infrastructură** - îmbunătățirea accesului la obiectivele de patrimoniu și conectarea acestora prin trasee/ rute tematice. **Proiectele vor include:** căi de acces, marcaje, panouri de informare, spații expunere/ târguri tradiționale etc.;
- **Reabilitarea obiectivelor de patrimoniu;**
- **Proiecte culturale județene** - festivaluri, târguri - de ex. în colaborare cu grupurile de acțiune locală (ex. „Festivalul pădurenilor”) și alte organizații/ instituții relevante;
- **Valorificarea turistică a patrimoniului** (vezi D2).

D2. Restructurare și dezvoltare economică

- Susținerea dezvoltării județene policentrice prin **constituirea de sisteme urbane (cf. Legea 350/2001 și Legea 351/2001)² cu rol tractant în economia județeană** - sistemul urban Deva

² Legea 350/2001 - ANEXA 2 DEFINIREA TERMENILOR UTILIZAȚI ÎN LEGE - „**Sistem urban** - sistem de localități învecinate între care se stabilesc relații de cooperare economică, socială și culturală, de amenajare a teritoriului și protecție a mediului, echipare tehnico-edilitară, fiecare păstrându-și autonomia administrativă.”

- Hunedoara - Simeria - Călan și sistemul urban Valea Jiului. Prin colaborare și coordonarea eforturilor de dezvoltare între UAT urbane componente, cele 2 sisteme urbane pot asigura bazine de forță de muncă extinse, dezvoltarea și deservirea echilibrată a teritoriului cu servicii publice etc.
- **Susținerea mediului de afaceri local și a antreprenoriatului** - nu este suficient faptul că există infrastructură pentru afaceri (Simeria, Călan), ci este nevoie de investiții integrate în identificarea și promovarea oportunităților din județ și în susținerea afacerilor locale. **Proiectele propuse vor include:**

Investește în Hunedoara” - program județean de atragere de investiții în infrastructurile județene existente (identificarea/ inventarierea resurselor existente și includerea acestora într-un catalog de prezentare online și offline: terenuri, infrastructuri de afaceri, set de date relevante despre județ/ localități, participarea la evenimente de afaceri - târguri, expoziții și promovarea județului ca destinație de investiții), program de **educație antreprenorială**, în parteneriat cu mediul universitar și proiecte pilot găzduite în infrastructurile existente în vederea animării acestora;

Identificarea tipurilor de servicii ce pot fi prestate la nivel local (în județ) cu atractivitate ridicată pentru utilizatori/ public din afara județului - atragerea de capital în județ;

- **„Comunități pregătite pentru investiții”** - strategie de conversie economică a fostelor zone miniere, cu identificarea principalelor domenii de reprofilare economică și recomandări specifice pentru autoritățile publice locale;
- **Dezvoltarea economică locală în mediul rural** - susținerea inițiativelor de economie socială pentru integrarea forței de muncă inactive în (1) mică industrie și manufactură: revitalizarea meșteșugurilor tradiționale, procesarea resurselor naturale (centru procesare fructe de pădure, procesarea lemnului în cadrul județului) și (2) turism - programe de formare în turism, școală de ghizi
  - **Susținerea activităților turistice** - turism tematic, pe tot parcursul anului. **Proiectele propuse vor include: identificarea de rute tematice - turism cultural, turism montan, de aventură, industrial etc. și amenajarea/ echiparea acestora; finalizarea (unde este cazul) și operaționalizarea sistemului de centre de informare turistică (strategie comună, inclusiv de promovare, materiale unitare etc.) - în parteneriat cu mediul privat; îmbunătățirea accesului la obiectivele turistice și crearea de rute cicloturistice; pregătirea forței de muncă în domeniul turistic și HORECA; investiții în turism balneoclimateric (Geoagiu Băi, stațiune cf. HG nr. 367/2013 pentru modificarea Anexei nr. 1 la HG nr. 1016/2011 privind acordarea statutului de stațiune balneară și balneoclimatică pentru unele localități și areale care dispun de factori naturali de cură)**
- Analiza oportunității reintegrării fostelor clădiri miniere și infrastructurii aferente în circuitul socio - economic județean - spații pentru **activități industriale/ servicii**, pentru turism sau pentru servicii publice;
- **Dezvoltarea activităților de cercetare - dezvoltare - inovare și IT** valorificând centrele existente - Universitatea din Petroșani și INCD INSEMEX pentru atragerea de investiții în sectoare cu valoare adăugată mare.

D3. Dezvoltarea capitalului uman și capitalului social

- **Politică județeană de creare/ susținere oportunități pentru tineri și familii tinere** pentru a diminua procesele de migrație și îmbătrânire demografică - o primă măsură ar fi facilitarea accesului tinerilor absolvenți de studii universitare, postliceale, tehnice și vocaționale (liceal) pe piața muncii, prin susținerea dialogului și parteneriatelor cu mediul de afaceri (mediu universitar/ învățământ - administrație - mediu de afaceri);
- **Măsuri pentru îmbătrânire activă;**
- **Corelarea eforturilor de formare a forței de muncă** între instituțiile competente având în vedere domeniile recomandate de PLAI **2013 - 2020** (Planul local de acțiune pentru învățământ)- anexat și nevoile mediului economic local. Domeniile de formare recomandate prefigurează susținerea **dezvoltării economice atât în industrie, cât și în servicii** (inclusiv turism), **complementar** (vezi anexa);
- **Evaluarea capitalului uman și competențelor existente în vederea valorificării acestora în industrii funcționale** (strategia va propune domenii potențiale de specializare);
- **Creșterea gradului de ocupare a populației prin proiecte de economie socială** (mică industrie și manufactură) în parteneriat cu grupurile de acțiune locală (din mediul rural, dar și din mediul urban - dacă se constituie CLLD³) - inclusiv integrarea persoanelor vârstnice pe piața forței de muncă, pe fondul îmbătrânirii demografice accentuate la nivel județean;
- **Creșterea calității vieții comunităților urbane dezavantajate** concentrate în zonele Deva - Hunedoara - Călan - Orăștie și Valea Jiului prin proiecte integrate de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității;
- **Creșterea calității vieții comunităților izolate din zonele protejate** - măsuri specifice cu impact scăzut asupra mediului și costuri minime de implementare - „ghid de intervenție” pentru locuitorii din parcurile naturale pentru asigurarea accesibilității, protecția împotriva animalelor sălbatice, dezvoltarea de activități economice/ turistice, acordarea de compensații pentru evitarea depopulării etc.;
- **Analiza oportunității externalizării unor servicii publice de asistență socială** către organizații nonguvernamentale cu rezultate bune în domeniu (modele de bună practică), în comunitățile cu probleme sociale complexe unde sistemul de asistență socială ar putea beneficia de suport/ servicii complementare - de ex. asistența socială la domiciliu a bătrânilor, cantine sociale etc. - identificarea unor modele de cooperare între administrația locală și societatea civilă;
- Punerea în funcțiune a **Unității de asistență medico - socială din Valea Jiului**, în parteneriat CJ - administrații publice locale.

D4. Mobilitate și transport - optimizarea relațiilor în teritoriu

- Întărirea **accesibilității către centrele urbane majore, dar și a conexiunilor între acestea** (în cadrul sistemului urban, pe traseul Deva - Hunedoara, conexiune Valea Jiului - pe direcția Est-Vest);
- **Creșterea calității și modernizarea sistemului de transport în comun (utilizând soluții ecologice)**, asigurând o bună accesibilitate la nivel județean (GREEN LINE VALEA JIULUI - Linie verde de autobuze electrice Petrla - Petroșani - Aninoasa - Vulcan - Lupeni - Uricani, cu liniile Est și Vest);

³ Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității, proiecte integrate în zonele urbane cu peste 20.000 locuitori, POR 2014 - 2020, Axa prioritară 9 și POCU 2014-2020, Axa prioritară 5

- **Soluții atipice pentru transportul public în zonele protejate**, cu risc de izolare și depopulare (ex. Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina) - sistem de transport la comandă, în colaborare cu autoritățile publice locale;
- **Reabilitarea drumurilor județene** pe rutele turistice și a accesibilității către județele învecinate (ex. Jud. Alba);
- **Promovarea și implementarea soluțiilor de mobilitate durabilă** - infrastructură pentru biciclete, atât pentru cicloturism (ex. Valea Mureșului), cât și în cadrul celor două sisteme urbane, sprijinind astfel navetismul și accesul la locurile de muncă.

D5. Protecția și valorificarea resurselor de mediu

- **Ecologizarea siturilor fostelor mine** și pregătirea terenului pentru conversie funcțională;
- **Elaborarea la nivel județean a unei hărți oficiale cu limitele zonelor NATURA 2000;**
- **Măsuri specifice pentru menținerea locuitorilor din zonele protejate și valorificarea durabilă a potențialului natural** (ex. Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina) pentru protecția împotriva animalelor sălbatice, dezvoltarea de activități economice/ turistice, acordarea de compensații pentru evitarea depopulării;
- **Amenajarea „porților” de intrare în Parcul Național Retezat** - Ohaba de sub Piatră, Uricani
- Inițierea unui **sistem pentru valorificarea masei lemnoase la nivel județean** - infrastructură de procesare a lemnului;
- **Valorificarea resurselor de energie alternativă:** eoliană, biomasă - corelat cu îmbunătățirea sistemului de colectare din mediul rural și micro-hidrocentrale;
- Îmbunătățirea **managementului deșeurilor.**

ANEXA - structura proiecției cererii potențiale pe domenii de pregătire,

cf. PLAI Jud. Hunedoara 2013 – 2020

DOMENIUL PREGĂTIRII DE BAZĂ	RECOMANDARE CLDPS
fabricarea produselor din lemn	Oferta de școlarizare este corespunzătoare pentru formarea inițială și are o tendință ușor ascendentă datorită specificului județului. Se recomandă formare profesională continuă pentru agenții economici care și-au dezvoltat activitatea recent.
electronică automatizări	Se propune modificarea țintei în sensul creșterii ponderii deoarece în acest domeniu sunt incluse clasele de operator tehnică de calcul la care există solicitare din partea elevilor și care nu au fost anterior în acest domeniu. De asemenea sunt solicitări de calificări din acest domeniu în cadrul serviciilor.
producție media	Nu mai există solicitare pentru formare inițială, se recomandă formarea profesională continuă pentru eventualele solicitări din partea agenților economici.
construcții instalații și lucrări publice	Cu toate că este considerat un domeniu prioritar în județ (deși tendința regională este mai scăzută) și ca urmare ținta PLAI este menținută la 8%, unitățile școlare întâmpină greutate în realizarea planului de școlarizare datorită atractivității scăzute a calificărilor respective chiar dacă solicitarea s-a realizat de la școli din zone diferite ale județului. Este necesară o mai bună promovare a acestei calificări.
mecanică	Recomandările PLAI sunt de menținere a ponderii pentru acest domeniu de calificare deoarece sunt incluse în acest domeniu mai multe specializări precum sunt: Tehnician proiectant CAD, Tehnician în transporturi, Tehnician mecanic pentru întreținere și reparații, etc.
electric	Se propune modificarea țintei deoarece există solicitare mai mare decât cea prognozată inițial pentru acest domeniu, datorită reorganizării specializărilor și datorită solicitărilor din cadrul serviciilor.
industrie textilă și pielărie	Conform informațiilor de la agenții economici este necesară o creștere a ofertei de formare în acest domeniu. Este necesară o mai bună colaborare cu agenții economici din acest domeniu și o mai bună promovare a ofertei școlare.
materiale de construcții	Nu există solicitare pentru formarea profesională inițială, se recomandă formarea profesională continuă pentru eventualele solicitări din partea agenților economici.
tehnici poligrafice	Nu mai există solicitare pentru formare inițială. Se recomandă formarea profesională continuă pentru eventualele solicitări din partea agenților economici.
comerț	Se propune o scădere a ponderii PLAI deoarece se solicită o pondere mai mare la domeniul Turism și alimentație publică datorită dezvoltării turismului în zonele montane ale județului (în stațiunile montane Parâng, Straja și Retezat).
estetica și igiena corpului omenesc	Se propune modificarea țintei în sensul creșterii ponderii PLAI deoarece există solicitări pentru acest domeniu atât din partea agenților economici cât și din partea elevilor. Tendința este de creștere în domeniul serviciilor.

